

MADAGASKAR

forum

www.madagaskar.no

Nr. 2

Utgitt av Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar
Fikambanana'nyFifankativanaNorvezy Madagasikara

Desember 2004



Kultur og menneskerettigheter hjemme og borte

Nå er det snart jul....

Fra leiligheten der jeg bor har jeg utsikt over store deler av byen min. Fra min veranda ser jeg lysene fra Holmenkollåsen og den – i det minste for oss etniske nordmenn som er flasket opp på snø og skisport - sagnomsuste hoppbakken. Når jeg går ut døra mi på Enerhaugen, opplever jeg et rikt og internasjonalt folkeliv. Her er det godt å bo. Vi lever i et kulturelt mangfold. De fleste av mine naboer er muslimer fra mange deler av verden. Det er flere moskeer i vår bydel, og flere kirker og andre trossamfunn. Vi har til og med en muslimsk skole. Ved de statlige skolene i denne bydelen er etnisk norske barn og kristne klare minoriteter. En klar utfordring i tiden for det norske skolesystemet og dets pedagoger.

En hovedstad kan ofte oppleves som et upersonlig og uoversiktlig sted, helt annerledes enn mindre byer og lokalsamfunn. Men her hos oss, og selv om det er et folkerikt nabolag, er de fleste på hils når de handler hos de lokale kjøpmennene i nærheten. Det finnes nesten ingen ”norske kjedebutikker” i vår bydel, men mange tyrkiske, pakistanske, afrikanske og vietnamesiske butikker. Hvis du trenger det, kan du handle det du trenger på krita.

Mange i nabolaget, meg selv inkludert, er spente på utviklingen i bydelen fremover. Eiendomsgiganten Olav Thon har tatt styringen over det nederste kvartalet av Tøyengata ned mot Grønland. Fint, mener mange, særlig de som ikke bør her. Da blir de gamle norske trefasadene endelig tatt vare på. De har jo stått og forfalt i mange år nå. Kommunen tar jo ikke vare på

noe, og innvandrerne som leier gårdene har vel ikke sansen for restaurering.... Thon-tilhengernes viktigste argument er kanskje at nå skal det endelig bli norsk standard over matbutikkene i Tøyengata!

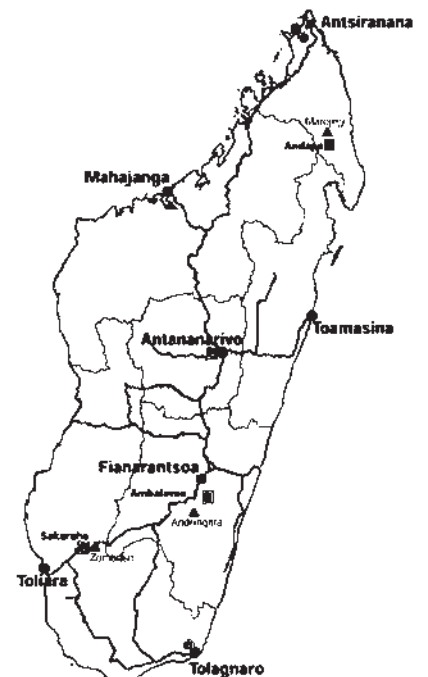
Norsk standard er viktig for mange. Hva man legger i begrepet er derimot svært forskjellig. Den siste måneden har FNs menneskerettighetsdomstol avgjort at det norske KRL faget i skolen bryter med de internasjonale menneskerettighetene. Det er svært alvorlig. Tar vi det innover oss? Politikerne må i alle fall vurdere det nå. Det er ikke typisk norsk å være god. Den norske standarden er ikke god nok for verden.

Helt siden etterkrigstiden har innbyggerne i Norge fått innprentet fra høyere hold at norsk standard skal være god og best. Ikke rart mange nordmenn tror de er best. Samtidig har vi en jantelov som vi kan bruke for å understreke vår egen overlegenhet. Ta bare norsk mat for eksempel. Det finnes ikke bedre råvarer eller renere råvarer enn de som produseres i Norge. Godt Norsk! Eller det norske helse- og sosialsystemet. For ti – femten år siden trodde fremdeles mange nordmenn at vi hadde de beste syke- og pensjonsordningene i verden. Man måtte for all del ikke finne på å bli syk på sydentur i Sør Europa (og det var det stor fare for så urenselig som de har det der), da var man nærmest dødsdømt.... I dag vet heldigvis de aller fleste nordmenn at er det et sted man ikke bør bli syk så er det i Norge. Politikerne har mye å stri med.

Bør våre særheter eksporteres? Og hva er en god nordmann?

Det er et par ting man ikke kan diskutere. Tro er en av dem. Det har jeg derfor ikke tenkt til å gjøre. Jeg har verken tenkt å kritisere norske hedningers eller norske misjonærs innsats for å bedre levekårene til fattige folk i andre deler av verden. Spørsmålene jeg vil ta opp her er rettet mot de kulturelle holdninger vi som nordmenn og utenlandske gjester i Madagaskar bevisst eller ubevisst påvirker gasserne med.

Som student i sosialantropologi gjorde jeg feltarbeid på vestkysten fra 1997 til 1999. I løpet av denne perioden bodde jeg i ulike gassiske familier. Jeg deltok i alt fra tradisjonelle seremonier, arbeid, fester og gudstjenester. Det meste av dataene samlet jeg inn ved uformelle samtaler, observasjoner, deltagelse i familienes liv og strukturerte intervjuer. Utgangspunktet for avhandlingen min var etnisitet og nettverksbygging. Noe som etter hvert kom mer og mer i fokus for mine studier var hvordan folk hele tiden forholdt seg til ulike sosiale sfærer. To sosiale sfærer er viktige for folk; den tradisjonelle og den moderne. I den tradisjonelle sfæren finner man kunnskap som er overført fra generasjon til generasjon, og



Fakta om Madagaskar

Hovedstad	Antananarivao
Folketall	ca 17,4 millioner
Areal	587 041 km ²
Styreform	Republikk
Offisielle språk	Gassisk og fransk
Mynt	Ariary
Religion	Tradisjonell gassisk religion 52%, kristne 41%, muslimer 7%

(Kilde: CIA Factbook/Encarta Encyclopedia)

som gir grunnlag for folks verdensforståelse, etikk og moral. I den moderne sfæren finner man blant annet ”nye” religioner som kristendommen og et verdssystem som folk forbinder med det å være tilknyttet et slikt ”moderne” trossamfunn.

Jeg oppdaget at folks holdninger til hverandre bar preg av en negativt ladet kulturell påvirkning: Innad i en rekke familier og i slektsgrupper var det til dels stor splid og konflikter mellom kristne og ikke-kristne. Ikke nødvendigvis fordi man har ulike religioner. Svært ofte kombineres tradisjonell tro og kristendom. Analfabeter eller professorer, folk ser ikke noe stort poeng i å velge det ene fremfor det andre når begge tilsynelatende har noe positivt å bidra med. Men sakens er at ikke-kristne fortviler over at de kristne ikke lenger har nødvendig kunnskap om tradisjoner. De kristne på sin side er avhengige av tradisjonelle spesialister og avstammingsgruppen. Men de er samtidig flau over medlemmer i sin egen familie som ikke er kristne. Dette er fordi de anser det å være kristen som en finere og ”sivilisert” kultur i motsetning til en ”usivilisert” og tradisjonell gassisk kultur.

Noen har fortalt gasserne at deres kultur rett og slett er for dårlig. Her er synderne mange. Det er lett å skyld på kolonimakten Frankrike. Den løsningen er for feig. Vi kan like gjerne begynne med oss selv.

Jeg vil gjerne komme med et klassisk eksempel fra Toliara provinsen: For mange vazaha, utlendinger, som vil bygge skoler i området er ”do-problemet” velkjent. Do-problemet eksiste-

rer fordi man administrativt gjerne vil samle mange folk på et lite område. I denne provinsen er det mange folk som har tabu mot å gå på do på samme sted. Ganske forståelig. Andres avføring bør man holde seg langt unna, det er både ubehagelig og helsefarlig. Likevel vil utlendinger alltid bygge latriner, som folk ikke bruker. Argumentet for byggingen er at folk blir friske-re hvis de går på denne doen. Utlendinger synes dessuten det er ”usivilisert” å ikke ha do. Mine egne erfaringer fra latriner og landsbyer uten do i Madagaskar er at latrinene så å si alltid er helsefarlige, skitne og forpester luften innen en viss radius. Mens man i landsbyer uten do i varierende grad har løsninger som fungerer greit. Problemet er kanskje størst der det er svært mange folk og lite plass. I stedet for å bygge latriner som folk ikke bruker, kan man sannsynligvis med større hell og positive resultater få med seg tradisjonelle spesialister, de eldstes råd og helsearbeidere på en omstrukturering i folks do vaner. Her tenker jeg på regler om hvilken avstand som holdes i forhold til boliger og drikkekilde.

Det finnes ulike måter å tilnærme seg en annen kultur på. Mange utlendinger klarer ikke strekke seg lenger enn den etnosentriske: ”Det er noe feil med gassisk kultur. Gasserne har rare tabuer som gjør livene deres vanskelig for dem. Vi må utslette tradisjonenes og forfedrenes innflytelse i det gassiske samfunnet. En forbedring av folks levestandard er bare mulig hvis folk begynner å tenke som oss.”

I stedet for å tenke: ukultur og problem, bør vi tenke kultur og mulig-

heter. Men det krever svært gode lokalkunnskaper og vilje og evne til å lære for å forstå. Den gassiske kulturen er på mange måter rikere enn den norske. Noen nordmenn som har levd lenge på Madagaskar har forstått det, fordi de har lært kulturen å kjenne. Hvis vi derimot møter folk i deres egne hjemland med holdninger som: ”bare de blir som oss, så får de det bedre”, har vi møtt våre egne begrensninger. Da tror jeg ikke vi er i stand til å hjelpe noen, rett og slett fordi vi ikke ser dem vi ønsker å hjelpe. Hvis man som bistandsarbeider i Madagaskar for det meste opplever gassisk kultur som noe negativt, så gjør man best i å reise hjem til Norge.

Er norsk standard bedre enn internasjonal standard?? Fremdeles er svaret nei.

Hvilken rett har vi som fremmede til å fortelle det gassiske folk at deres tradisjoner og tro er dårligere og mindre verdt enn vår egen? I følge FNs menneskerettigheter så har vi ikke rett til det.Kanskje finnes det andre muligheter enn å prøve å dytte våre egne standarder på andre. Og kanskje finnes det andre løsninger i andre kulturer som fungerer like bra eller kanskje bedre enn våre egne?

Respekt, ydmykhet, toleranse og medmenneskelighet er helt nødvendige egenskaper hos mennesker, særlig for folk som skal jobbe med bistand. Julen er en fin tid til å reflektere over egne holdninger, på Madagaskar, på Tøyen og på Grønland.

God Jul og Godt Nytt År!
Mona

MADAGASKAR

forum

www.madagaskar.no

Redaktør

Mona Sorknes

e-post: mona.sorknes@lutvann.gs.oslo.no

Ass. red.

Linn Krogh Hansen

Øvrige redaksjon

Jon E. Bakke, Rolf Ekenes, Alvar Berget, Olav Høimyr

Lay out

Liv Olaug Haaland

Bladet er utgitt med støtte fra Utenriksdepartementet

Styret i Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar (VNM)

Leder

Øyvind Dahl

e-post: oyvind.dahl@lyse.net

Øvrige styremedlemmer

Sidonie Hansen, Jan Erik Furunes, Heri Ramampiaro, Ellen Veia Rosnes, Kai Arne Schie, Suzanne Razafimasy Olsen, Endre Haraldseide

VMN er ikke ansvarlig for innholdet i bladet; dette er redaktørens ansvar.

Foto forside og bakside: Linn Krogh Hansen



UTDANNING TIL ALLE:
- Målet om grunnutdanning for alle barn innen 2015 omfatter hele befolkningen på Madagaskar, og diskriminerer ikke mellom kristne og ikke-kristne, sier statssekretær Olav Kjørven til Madagaskarforum.

Ny samarbeidsavtale; hva betyr denne i praksis?

Norge har i 2004 inngått en samarbeidsavtale med Madagaskar, med fokus på helse, utdanning og kamp mot korrupsjon. Men hvordan tenker Norad å nå sine mål på øya, og hva innebærer avtalene for den gjennomsnittelige gasser? Madagaskarforum har intervjuet statssekretær Olav Kjørven, og bedt han svare på en rekke aktuelle spørsmål.

TEKST: LINN KROGH HANSEN FOTO: DEPARTEMENTET

Helse /Hiv og Aids

Det presenteres til tider "nye" statistikker over antallet hiv smittede. Det viser seg ofte at undersøkelsene er gjort i områder hvor de fleste sjelden eller aldri oppsøker offentlig helsevesen, bortsett fra når kvinnene i urbane strøk kommer til fødselskontroll, eller de som frivillig tester seg på turiststedene fordi de vet at de er i risikogruppen.

– *Hva er statistikkene over hiv/aids-syke basert på, og hvor sikre er disse?*

– For å beregne HIV-tallene, benytter FNs aidsprogram to ulike metoder, en for såkalte høybyrdeland og en for lavbyrdeland. For førstnevnte gruppe brukes utbredelsen blant gravide kvinner som besøker mødre-barn helsesentra - at dette er et godt grunnlag for å generalisere til hele samfunnet er påvist gjennom undersøkelser. For lavbyrdeland beregnes HIV-utbredelsen på grunnlag av data for høyrisikogrupper, samt anslag for hvor stor del av befolkningen som befinner seg i kategoriene for høy og lav risiko.

Hiv/aids bare en av mange dødelig sykdommer. Det er likevel denne vi hører mest om i forhold til den norske bistandens satsingsområder.

– *Hva kommer det av at det er så sterkt fokus på hiv/aids i forhold til de andre sykdommene. – Hvor mye investeres i bekjempelse av andre sykdommer, som f.eks malaria?*

– Det er riktig at hiv/aids bare er en av tre store dødelige epidemier. Den viktigste grunnen til at så mye oppmerksomhet rettes mot hiv/aids, er nok at sykdommen mer enn noen annen utgjør et utviklingsproblem som går utover selve helseaspektet. I noen land representerer aids en utviklingskatastrofe, fordi hele generasjoner av mennesker i produktiv alder faller fra og samfunnsøkonomien kollapse. Tiår med utviklingssamarbeid er i disse landene fullstendig undergravet.

Derfor er hiv/aids et så viktig satsingsområde i norsk utviklingssamarbeid. Men Norge er også en stor bidragsyter til Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFTAM) – verdens tre mest dødelige sykdommer. Fondet mottok 127 millioner kroner i støtte fra Norge i fjor. Om trent like mye støtte går til Verdens helseorganisasjon (WHO). Norge har blant annet i mange år støttet WHO's malariaprogram "Roll back malaria", som har som mål å halvere malaria-dødsfallene

innen 2010. Norge er også en sentral aktør i arbeidet for å bedre helseproblemer relatert til seksualitet og graviditet gjennom WHO og FNs befolkningsfond UNFPA, hvor fokuset er på barn, ungdommer og kvinner.

Utdanning og kvinner

Et av Norges satsingsområder er utdanning, og da spesielt med tanke på kvinner. Madagaskar sliter dog med en høy arbeidsledighet, også blant lese og skrivekyndige.

– *Hvordan skal kvinner motiveres til utdanning, når det foreløpig ikke finnes jobber å vise til?*

– Det er liten forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder antallet som er innrullert i og som fullfører barneskolen på Madagaskar. Tall fra Madagaskars utdanningsdepartement (2002/2003) viser at situasjonen både i barneskolen og på videregående skole er noe mer positiv for jenter enn for gutter. Når det gjelder yrkesutdanning er situasjonen omvendt. I denne delen av utdanningssystemet er det betydelig flere gutter enn jenter.

– Internasjonale studier viser at utdanning åpner nye muligheter for den en-

Å investere i utdanning, og særlig jenters utdanning, er det beste vi kan gjøre i kampen mot verdens fattigdom.



FOTO: LINN KROGH HANSEN

kelte, i tillegg til å bidra til økt selvtillit. Det vil i seg selv være en motivasjon for å ta utdanning, også i en situasjon der jobbene er få. Vi vet at vi får gode resultater av å bidra til utdanning for jenter. Forskning viser at utdanning for jenter er gunstig for samfunnsøkonomien og at det bidrar til økt produktivitet i landbruket. Utdanning av jenter fører også til bedre familieplanlegging og redusert barnedødelighet. Det har også en positiv effekt på kvinners helse, og reduserer spredning av sykdom og epidemier, som for eksempel hiv/aids.

– *Hvor viktig er imidlertid utdanning i forhold til andre ting, og hvilke samfunnslag vil få muligheten til å ta høyere utdanning?*

– Å investere i utdanning, og særlig jenters utdanning, er det beste vi kan gjøre i kampen mot verdens fattigdom. Derfor er utdanning og jobb nr. 1 i norsk utviklingssamarbeid.

– Madagaskar har seks universiteter; – ett i hver provins. Selv om det ofte er de øvre samfunnslag som har tilgang til høyere utdanning i utviklingsland, får noe over halvparten av universitetsstudentene i landet stipender. Dette er en ordning som kan bidra til at også andre samfunnslag får tilgang til universitetsutdanning.

Infrastruktur:

– *Det investeres i næringsutvikling og*

helseprosjekter. Hva med infrastruktur, blir denne oppgradert tilsvarende? Tenker vi helhetlig i bistanden?

– Store giverland bidrar i samarbeid med gassiske myndigheter til omfattende forbedring av infrastrukturen i landet, både sentralt og i utkantstrøk. Madagaskar, så vel som giverlandene, ser dette som en viktig sektor i forbindelse med å fremme næringsutvikling og fattigdomsbekjempelse. Norge er så langt ikke en bidragsyter på dette området i Madagaskar.

Kritikk av presidenten:

Marc Ravolanama er gjennom enkelte gassiske aviser blitt kritisert for å være “en kristen diktator”.

– *Har statssekretæren en kommentar til dette?*

– Presidenten er demokratisk valgt og regjerer etter rettsstatlige prinsipper. Presidenten er riktignok kristen, men Madagaskar er en sekulær stat.

Religion og bistand:

Til tross for at en stor del av den gassiske befolkningen tilkjenner seg enten den protestantiske eller den katolske kirke, er det fortsatt en stor andel av befolkningen som ikke tilhører noen av disse.

– *Vil den ikke-kristne delen av befolkningen få de samme tilbudene om sko-*

legang, utdanning, og helse -oppfølging, og vil de få gå på bistandsfinansierte skoler, på lik linje med barn av kristne familier?

– *Vil Norge satse på å oppgradere det gassiske offentlige skolesystemet, eller heller investere i egne, kristne privatskoler?*

– Målet om grunnutdanning for alle barn innen 2015 omfatter hele befolkningen på Madagaskar, og diskriminerer ikke mellom kristne og ikke-kristne. Myndighetene samarbeider både med ikke religiøse og religiøst motiverte givere og organisasjoner for å nå regjeringens ambisiøse utdanningsmål. Norges støtte går til høyt prioriterte arbeidsoppgaver, i hovedsak generell oppgradering av lærerplaner og lærerutdanning.

I tillegg til støtten til det offentlige skolesystem, går en mindre sum til videreføring av et lærerutdanningsenter drevet i regi av Det norske misjonsselskap.

Jordbruk:

FIFAMANOR-prosjektet (Fifa) på Madagaskar er et av de få prosjektene i NORAD's historie, som de våger å si at har vært vellykket. Norge har allerede “skrevet gassisk bondehistorie” gjennom sin innsats, og kan nå være med å skrive et ennå viktigere kapittel, nemlig framveksten av bondeorganisasjoner og dermed demokratibygging i praksis.

Forts fra s.5

På tross av ovennevnte er jordbruk utelatt i Samarbeidsavtalen mellom Norge og Madagaskar, som ble undertegnet under Marc Ravalomananas besøk i Norge. Likevel uttalte Bondevik i sin tale ved regjeringsmiddagen under presidentbesøket at Norge fortsatt vil støtte jordbruk.

– *Mener statssekretæren at vi likevel ikke skal støtte jordbruk?*

– *Hva vil gjøres for å "forene" teksten i samarbeidsavtalen med Bondeviks positive uttalelse om fortsatt støtte til j/h.?*

– Den innledende kommentaren får stå for Madagaskarforums regning, men når det gjelder det konkrete spørsmålet, kan jeg bekrefte at Norge tar sikte på å videreføre støtten til Fifamanor. Støtten til den gode jobben norske frivillige organisasjoner gjør på jordbruksfeltet, videreføres også.

Ambassade:

Norge har nylig fått ambassade på Madagaskar.

– *Hvilken funksjon vil denne ambassaden få for oss nordmenn og eventuelt andre nordiske statsborgere?*

– *Er opprettelsen av ambassaden en direkte følge av den nye samarbeidsavtalen mellom de to landene?*

– Ambassaden er opprettet for å følge opp de hovedoppgavene som trekkes opp i samarbeidsavtalen mellom Norge og Madagaskar. Samtidig vil ambassaden, når den er fullt operativ i april neste år, påta seg alle de oppgaver som tilfaller en utenriksstasjon. Dette gjelder også konsulære oppgaver. Som eneste nordiske representasjon på Madagaskar vil ambassaden i Antananarivo betjene norske, såvel som øvrige nordiske lands borgere.

Næringsutvikling:

Utenlandske investorer og allerede velstående gassere nyter godt av utviklingen innenfor næringslivet. Produksjonen av rødalger, hvor de som jobber med selve produksjonen tjener lite,

mens firmaet totalt tjener meget godt, er et typisk eksempel.

– *Så hva med grasrota? I hvilken grad kommer utenlandske investorer de fattigste til gode?*

– Norge er per i dag ikke engasjert innenfor næringsutvikling på Madagaskar. Som en del av arbeidsdelingen mellom giverland er det andre land som er aktive innefor denne sektoren. Norges to sentrale innsatsfelter på Madagaskar er godt styresett og utdanning. I løpet av året som kommer vil vi vurdere om det norske samarbeidet skal inkludere økt næringslivssamarbeid med Madagaskar.

Fremtidig kvalitetssikring av Norad-støttede prosjekter:

Norad har til tider blitt kraftig kritisert for sin måte å drive bistand på, og at bistanden ikke kommer de mest trengende til gode.

– *Hvilke tiltak brukes nå for å kvalitetssikre disse prosjektene? Hva kan gjøres i fremtiden for å sikre kvaliteten ytterligere?*

– Norsk utviklingshjelp har de senere årene blitt stadig mer fokusert på nasjonal forankring i våre samarbeidsland. Bistanden til Madagaskar baserer seg på landets egen fattigdomsstrategi, og våre hovedinnsatsområder – utdanning og godt styresett – er viktige sektorer for fattigdomsbekjempelse. Norge har også et sterkt fokus på resultater innenfor utviklingssamarbeidet, og vi vektlegger grundig vurdering av risiko og rapportering av resultater for å drive en utviklingspolitikk som tjener sitt formål. Utenriksdepartementet og NORAD er nå i gang med en revisjon av Bistandshåndboka, som er vår manual i utviklingsarbeidet. Denne revisjonen vil ytterligere styrke rutinen innenfor norsk utviklingshjelp.

Norges Vel og den gassiske bedriften IBIS Sarl har inngått samarbeidsavtale for å fremme dyrking av rødalger langs kysten nord på Madagaskar. Prosjektet kommer svært beleilig for de femti familiene som allerede dyrker alger på øya Nosy Ankao og som mistet mye under den siste syklonens herjinger. Nå vil de raskt komme opp i samme produksjon som tidligere og sammen med nye farmere som fraktes til øya, satse for fullt på algedyrkingen.

TEKST: JAN BORSHEIM
FOTO: LINN KROGH HANSEN

NORAD bidrar til finansieringen av prosjektet både over rammeavtalen med Norges Vel og med støtte fra opplæringsmidlene i næringslivsordning-ene. Den amerikanske bedriften FMC Biopolymer's bidrar med nesten 23 % av budsjettet i form av veiledning og oppfølging, viktige elementer for en ny virksomhet slik algedyrking er på Madagaskar.

Garantert avsetning

FMC Biopolymer garanterer også for kjøp av algene som farmerne selger til IBIS. I Norge har FMC Biopolymer AS en fabrikk på Kamøy som produserer alginat fra brunalger. Rødalgene fra Madagaskar sendes til FMC's fabrikk i København

Nytt algeprosjekt startet på Madagaskar



og karragenet som utvinnes der blir videre foredlet i et anlegg FMC har i Drammen der de produserer en rekke kommersielle produkter vesentlig for næringsmiddel og farmasøytisk industri.

IBIS er oppkjøper og eksportør av alger, en aktivitet som med nåværende produksjonsvolum ikke er lønnsomt. De er derfor interessert i å få flere farmere til å dyrke alger og å utvikle nye og eksisterende områder for algedyrking. Norges Vel har funnet at alger er et svært interessant alternativ for kystbefolkningen og erfaring fra Asia og Tanzania har vist at algedyrking har stor økonomisk betydning i de områder som egner seg for dette.

Satser på eksport

Den gassiske fattigdomsstrategien vektlegger økonomisk utvikling og fokuserer på eksportsektorene. Nåværende regime satser på å øke det privat næringslivs deltagelse og innflytelse i økonomien og legger forholdene til rette for dette. Norges Vel har i samtaler med Landbruk, Husdyr og Fiskeri Departementet fått stor støtte til prosjektet og en vil fortsette med nær kontakt og samarbeid med departementet i det videre arbeidet i prosjektet.

Prosjektet skal bidra til fattigdomsreduksjonen i kystområdene nord i Madagaskar gjennom å introdusere algedyrking og fremme denne fram til man har oppnådd et tilstrekkelig produksjonsvolum til å gi grunnlag for kom-

mersiell oppkjøp og eksport av tørkede alger.

Opplæring

I løpet av året skal nye 50 familier læres opp i algedyrkingens kunst og få utstyr og materiale for å komme i gang med dyrkingen i farvannet rundt Nosy Anka. Både opplæringen og seineveiledning og oppfølging ute i algefeltene gjennomføres av IBIS og deres ansatte. En filippinsk instruktør er ansatt i prosjektet for å lære opp både de gassiske teknikerne og farmerne samt å velge ut nye aktuelle områder og teste ut algedyrking på disse.

Støtten fra prosjektet vil avsluttes når produksjonen kommer opp i 1000 tonn tørkede alger på hvert av de 3 feltene som er valgt ut og en regner med at dette er oppnådd i løpet av 3-4 års innsats. Foreløpig konsentrerer prosjektet seg om to områder: Nosy Anka og Smaragdsjøen som ligger like nord for havnebyen Diego Suarez. En planlegger å *Nytt algeprosjekt forts.*

starte opp i et tredje område – farvannet rundt den store øya Nosy Be på vestkysten, etter hvert som Nosy Anka når produksjonsmålet og prosjektet der fases ut.

Lovende resultater

Foreløpig er 15 familier så vidt kommet i gang med produksjonen i Smaragdsjøen, men resultatene er svært lovende. Tilveksten her er enda raske enn på Nosy Anka, hele 6 % volumøkning pr dag er målt! Farmerne høs-

ter avlingen bare 28-30 dager etter at de satte ut linene med ”stiklinger”. Også her er målet å lære opp 50 familier i løpet av året og hjelpe dem i gang med produksjonen. De nye farmerne vil rekrutteres blant bønder og fiskerne i området, men en vil også tilby fattige familier fra marginale områder sør i landet muligheten å satse på algedyrking.

Foreløpig foregår pakking og eksport av algene i Vohemar som ligger sør for Nosy Anka. Når produksjonen i Smaragdsjøen har nådd tilstrekkelig nivå vil IBIS konsentrere algeaktiviteten sin i Diego Suarez og en kan forvente at denne vil bli et naturlig senter og eksporthavn for algedyrking i nord Madagaskar i fremtida.

Prosjektet er spesielt interessant på grunn av samarbeidet mellom alle viktige aktører i hele verdikjeden: Farmerne og Norges Vel med fokus på produksjonen, IBIS på oppkjøp og eksport og FMC Biopolymer som representant for markedet. Alle er vi avhengige av hverandre i perioden fram til bærekraftig produksjon og eksport er oppnådd. Senere må en forvente at andre aktører vil melde seg på arenaen og at ”normale” foretningsrelasjoner utvikler seg, men uten dette prosjektet og et slikt samarbeid vil en sannsynligvis ikke få fram en bærekraftig produksjon på lange tider.

Nærmere opplysninger hos Jan Borsheim på tlf 64 83 20 96 eller på jb@norgesvel.no

KUNSTIGE HOMPAN

Så va me ikkje komt lenger,
alligavel.
Ska vårt bidrag te
udviklingå
ver kunstige hompar i
veien ?

Fysst lage me ein vei
som e så gode
at me kjøre for fort.
Så lage me reglar
og sedde opp skilt.
Men det virke ikkje.
Derfor lage me
kunstige hompar
i veien,
for å tvinga
oss sjøl
te å striga
på farten.

For ein oppgave
å forklara dette
for ein veiarbeidar
fra Madagaska.

Me snakke møje
om frihed,
me som e nødt te å
bygga
kunstige hompar
i veien.

Så va me ikkje komt lenger,
alligavel.

GUNNAR ROALKVAM

*Dette diktet ble skrevet på
Madagaskar våren 1989 etter
en strabasjos biltur på en vei
med mange naturlige huller.*

Skolebesøk fra Antsirabe

St. Olav videregående skole i Stavanger og Lycée André Resampa i Antsirabe har hatt en organisert venns­kapsforbindelse helt siden 1987. Kontakten har stort sett bestått i at elever og lærere har korrespondert med hverandre, men på grunn av ustabil postgang har kontakten i perioder vært beskjeden.

TEKST: GUNNAR ROALKVAM FOTO: NMS-ARKIV

På St. Olav har natur- og samfunns­liv i Madagaskar i flere år blitt trukket inn i undervisningen i geografi og samfunnskunnskap. Det er også blitt en tradisjon at kollekten ved juleavslutningen i Domkirken går til tiltak ved venns­kapskolen vår. I årenes løp har representanter fra de to skolene, både elever og lærere, også besøkt hverandre. Disse møtene ”ansikt til ansikt” har forsterket engasjementet ved begge skolene.

Mange mennesker i Rogaland har arbeidet på Madagaskar, og flere gassere bor i fylket vårt. Dette har vært en styrke i venns­kapsarbeidet vårt. Vi har kunnet dra god nytte av disse ressurspersone­ne. I tillegg har vi hatt stor glede av bistand fra arkivet og biblioteket ved Misjonshøgskolen og fra misjonærer tilknyttet Det Norske Misjonsselskap. Stavanger og Antsirabe er også venns­kapskommuner, noe som gjør det lettere å ha kontakt både med venns­kapskolen vår og andre miljøer i Antsirabe. Vi deltar i den lokale Antsirabe foreningen, som vi for øvrig har hatt stor nytte av, og en av våre lærere er med i styret i den nyopprettede venns­kapsforeningen Norge-Madagaskar.

De siste årene har venns­kapsforbindel­sene mellom våre to skoler blitt enda mer aktivt. Men fortsatt er det dessver-

re forholdsvis få lærere som benytter seg av de muligheter som denne kontakten kan gi til undervisningen. Imidlertid er det nå lettere å ha jevn forbindelse via elektronisk post. Det betyr at det gamle ønsket om løpende utveksling av spørsmål, ideer og synspunkter om forskjellige faglige emner nå kan virkeliggjøres.

Økende interesse

Ved Lycée André Resampa er det dannet en ”Club St. Olav” for interesserte elever og lærere. Vi har nå gjort tilsvarende ved vår skole, og noen lærere og elever møtes av og til for å utveksle erfaringer med kontakten til Antsirabe. Interessen for venns­kapsforbindelsen har også økt i forbindelse med besøk fra den gassiske ambassadøren til Tyskland og Skandinavia. Mange av våre elever fikk også være med å møte Madagaskars nye president da han besøkte Stavanger.

Siden Madagaskar nå er blitt samarbeidsland for norsk bistand, er det blitt mulig for oss å dra nytte av skoleutvekslingsprogrammet til Vennskap Nord-Sør. Dermed kunne vi ønske rektor Armand Randriatandra, engelsklæreren Saholimalala Desirée Razana­toandro og elevene Tamby, Mamy og



Gruppen fra Lycee Andre Resampa, Antsirabe på besøk i Stavanger, oktober 2004. Her er de i NMS Arkiv på Misjonshøgskolen sammen med John Magnus Nygård fra St. Olav vgs og Nils Kristian Høimyr.



To av elevene i gruppen fra Lycee Andre Resampa, Antsirabe på besøk i Stavanger, oktober 2004. Her prøver de rismorteren i Misjonsmuseet på Misjonshøgskolen.

Elodie velkommen til et besøk ved St. Olav videregående skole og Stavanger i oktober. Det ble et trivelig og innholdsrikt møte. I tillegg til mange nyttige samtaler om det videre samarbeidet, ble det tid til mange besøk og turer i Stavanger-regionen. Våre gjester fikk møte varaordfører Bjørg Tysdal Moe, som har engasjert seg sterkt i vennskskapsarbeidet med Antsirabe. I tillegg besøkte de Høgskolen i Stavanger, Misjonshøgskolen og arkivet der, Domkirken og Internasjonalt Hus. Mens de var her, ble det arrangert Internasjonal uke i Stavanger, og vi deltok ved flere av arrangementene som pågikk da. Det passet også fint at de fikk med seg teaterforestillingen "Masanindraina" om komponisten Fartein Valens barndom på Madagaskar. Selvsagt måtte våre gjester få nærkontakt med norsk natur. Selv om været ikke var det aller beste, ble både bilturer på Jæren og båttur til Lysefjorden minnerike opplevelser å ta med seg hjem.

Som avskjedsgave

Som avskjedsgave kunne vi blant annet overrekke gjestene våre en cd-spiller og 45 cd-innspillinger med norsk musikk i ulike sjangere. Ved hjelp av Anders Rønningen har St. Olav også kjøpt inn et tilsvarende antall cd-plater med

gassisk musikk i tillegg til en rekke musikkinstrumenter. Vi har fått økonomisk bistand fra Vennskap Nord-Sør til et samarbeidsprosjekt som vi har kalt "Dine sanger + mine sanger = våre sanger". En del av tekstene blir nå oversatt, slik at vi også får bedre tak i innholdet i sangene.

I tillegg til dette prosjektet, planlegger vi en gjensitt til Antsirabe i 2005. En av våre lærere som har særlig kompetanse i kroppsøving og helselære skal delta sammen med fire av sine elever. De har spesiell interesse i å diskutere den videre utbyggingen av idrettsanlegget og kroppsøvingundervisningen ved Lycée André Resampa. Våre gjester ble særlig interessert i innslaget av folkedans i gymnastikkundervisningen. På St. Olav har vi også besluttet å avsette et fast årlig beløp som skal til brukes til stipender for flittige elever fra økonomisk vanskeligstilte familier ved vår vennskapsskole.

Interesserte lærere og elever ved St. Olav skal også "overvåke" Stavanger kommunes arbeid for å bedre infrastrukturen i en særlig vanskeligstilte bydel i Antsirabe. Dette kan bli lærerikt fordi det innbefatter mange problemstillinger som kulturforskjeller, valg av

teknologi og samarbeidsmodeller. I det hele tatt skal det være interessant å følge utviklingen av et mer aktivt samarbeid mellom et lokalsamfunn i sør og ett i nord.

I en tid med omdiskuterte reformer i norsk skole, privatisering og konkurransejag, er det viktig å ha et videre perspektiv på den daglige undervisningen. I diverse EU-programmer er det mulig å få økonomisk støtte til internasjonaliseringstiltak. Men ofte blir dette en kontakt mellom middelklassemiljøer i Europa som på mange måter er preget av samme kulturpåvirkning. Virkelig internasjonalisering blir det først når vi knytter kontakt mellom kulturer og land med ulike økonomiske og utviklingsmessige rammebetingelser. Madagaskar og Norge befinner seg langt fra hverandre på FN's utviklingsstatistikker. Men kontakten mellom våre to land har lange tradisjoner. Det er spennende å få være med på å gi denne kontakten et enda mer mangfoldig preg. Det er lærerikt på mange måter. Ikke minst blir vi mer bevisste på betenkelige trekk ved vår egen samfunnsutvikling.

Masinandraina – Solens øye

I Madagaskar forum nr. 2, 2003, kunne dere lese om et norsk-gassisk kulturprosjekt. Initiativtager til prosjektet er Haugesund Teater. Utgangspunktet for samarbeidet er en teaterforestilling om komponisten Fartein Valens estetiske og idemessige univers. Forestillingen fikk navnet Masinandraina – Solens øye, og hadde premiere i Norge i oktober. Den ble spilt i Haugesund, Bergen, Stavanger og Oslo.

TEKST: MONA SORKNES FOTO: HAUGESUND TEATER

Valen var misjonærsønn på Madagaskar i fem år (1889-95). Siden tok han utdanning innen musikk i Norge og Tyskland. Som komponist oppholdt han seg også mye utenlands, blant annet i Italia, Danmark og Spania. Valen flyttet etter hvert til Valevåg i Sveio ved Haugesund der han også ble begravet etter sin død. I følge teatersjef Sverre Waage ved Haugesund teater, lette Fartein Valen etter en fellesnevner som kunne forene alle mennesker. Den rene sannhet. Den rene estetikk. Uttrykt i musikk.

Teaterstykket er på mange måter et møte mellom to kulturer og to tider. Barndommens Madagaskar i landsbyen Masinandraina og den eldre komponistens Valevåg i Norge. De to verdener møtes i det kunstneren skal komponere musikk til H.C Andersens "His-

torien om en moder", en tragisk beretning om en mor som mister sitt barn. En komposisjon Valen arbeidet med frem til sin død 14. desember 1952.

Forestillingen er en reise i tid og rom. For folk flest er forestillingen kanskje mest av alt en gripende beretning om en gammel manns betraktninger rundt sitt eget liv, og et oppgjør med lengselen etter barndommens lykkelige tid på Madagaskar. I stykket presenteres møter mellom det trauste og kalde norske som har sin plass innenfor et hagegerde på gassisk jord, og det ildfulle, lekende og livskraftige gassiske som barnet trekkes mot og omfavnes av. Et slags dobbelt drama uttrykt gjennom Fartein Valens klassiske samtidsmusikk, en besettende og transeliggende dans, og gassiske toner og ryt-

mer. Også til tider kraftfullt akkompagnert av lyder som de norske teaterfolkene hadde tatt med seg fra den gassiske tropenatten....

For dem som kjenner Madagaskars historie og kultur samt norsk misjonshistorie på Madagaskar, er dette stykket en kunstnerisk beskrivelse av nettopp kulturmøter og hvordan mennesker kan kjenne seg dradd mellom ulike tider og steder, stemninger og liv.

En stor takk til Haugesund teater som gjorde det mulig for oss å oppleve tre av Madagaskars største scenekunstnere på norsk jord. Vi ser gjerne mer til Antshow-Madagaskar og Hanitra Rasoanivo, Gaby Saranouffi og Rajery!



Danseren Gaby Saranouffi viste dansekunst av internasjonal klasse.



Førførende gassisk...

Redaksjonen fikk tidligere i høst et tips fra Jan Erik Furunes om et noe eksotisk innslag i sjokoladehyllene på Rimi-butikken ved Leuthenhagenen i Trondheim. Sjokoladen "Madagaskar" er en mørk og god sjokolade med 70 % kakao. I følge Fedon Lindberg og andre skal sjokolade med så mye kakao være god for kolesterol, kjærlighetsliv og helse generelt...

- Den er i alle fall god, og ikke spesielt dyr, forteller Furunes. Råstoffet er gassisk kakao, men produsenten er sveitsiske Lindt. Så neste gang du handler, hvorfor ikke bytte ut "Et lite stykke Norge" med en mørk og eksotisk gassisk variant?

TEKST: LINN KROGH HANSEN
FOTO: JAN E. FURUNES

Madagaskars rike muntlige tradisjon

Madagaskar har en levende muntlig tradisjon. Gamle fortellinger, eventyr, legender, myter, sanger og ordtak kalles *lovantsofina*, "ørenes arv".

TEKST: ØYVIND DAHL

Ordtakene og andre billedlige uttrykk, *haintény*, representerer anenes visdom hvis gyldighet en ikke behøver å stille spørsmål ved. De kan danne norm og ledetråd for de levende. I de tradisjonelle talene, *kabáry*, som holdes ved familiebegivenheter: omskjærelse, bryllup, begravelse og likvending, er den muntlige tradisjonen utviklet til en kunst. Den dyktige taleren gjør som rovfuglen, *papángo* (svartglente). Han sirkler rundt selve saken, uten å uttrykke den direkte, vrir på ordene, utnytter ordspill, krydrer med poetiske og billedlige uttrykk - allegorier - og parallellismer (samme sak sagt på ulike måter). Er han en god taler, skaper han en god stemning med sine ord. Folk ler og smatter av morsomme poenger. De retoriske krumspringene går rett til hjertene hos tilhørerne.

Det er flere som har kalt den muntlige tradisjonen for muntlig litteratur. Men det blir et galt uttrykk. Den muntlige tradisjonen har sin egen eksistens. Den skriftlige tradisjonen bygger på den muntlige og har den som forutsetning. Å si at

muntlig tradisjon er muntlig litteratur, blir som å si at hesten er en hjulløs bil. Den muntlige kulturen må bruke andre husketekniske knep enn den skriftlige for at ordene skal kunne bearbeides og formidles videre. Derfor brukes bilder, mange gjentakelser og parallellismer. Ordene blir knyttet til bestemte situasjoner og personer, de blir mer subjektive.

Det gassiske språket er rikt på poetiske, billedlige uttrykk og metaforer. Solen kalles "dagens øye", tårer er "øyevann" og melk er «brystsaff». Hyklere kalles i ett ord "den som legger en ren matte oppå den gamle", *mpihatsaravelatsíhy*. Vanlige mennesker er kalt "mange gresshopper som sover", kvinner og barn kalles "gresshopper som ikke klatrer opp av kurven". Et uttrykk for far er "søylen en støtter seg til". Mor er "kilden en er kommet fra". Fødestedet mitt er "der min morkake falt" -- en vakker poetisk omskrivning. Også nyere uttrykk har fått billedlige navn. Å lese heter "å kløyve ord", et ur er "den som viser dagen", en refill til en kulepenn er "pennetarmen".

De gassiske ordtakene gir innsikt i kultur, filosofi og tenkemåte. De representerer anenes visdom. Vi skal ta med noen eksempler.

Gå ikke forbi en by der det finnes venner.

Det er viktig å pleie de mellommenneskelige relasjonene.

Manges tanker rekker langt, den enes tanker bare til kanten av risgryten.

Sammen kan en finne gode løsninger.

Jeg er lik bøtta, den har bare ett ønske, å fylles med vann.

Jeg er mottakelig for gode ideer.

Foten er allerede i kanoen.

Det er for sent å snu.

Ord er som egg, når de klekkes, har de vinger.

Ryktene spres.

Kast tauet om oksens horn, kast ordet i menneskenes hjerte.

Når hjertet er vunnet, kan du temme den villeste motstander.

Å fornekte Guds eksistens er som å hoppe i blinde.

Gud ser deg!

Det er ikke røyken fra ilden som gjør huset varmt, men ekteparet som blir enige om tingene.

Bli forlikt med hverandre!

Når vannet blir skremt, kan det ødelegge diket, når hjertet blir skremt, kan det ødelegge vennskapet.

Gjør ikke noe overilet!

Samhold er stein, splittelse er sand.

Hold sammen!

Å behandle folk er som å ha søle i hånden; klemmer du, spruter den ut; lar du være, renner den bort; men holder du den varmt, kan du klare det.

Å behandle mennesker krever innlevelse.

Flere eksempler finnes i Øyvind Dahls bok: "Merkverdige Madagaskar".



Thomas Magadji Fra Kamerun. Leder for radioen i Ngaoundere, Sawtu Linjiila, ser på gamle glassdiassammen med Bjørg Bergøy Johansen i NMS Arkiv.

NMS ARKIVER I STAVANGER:

Verdifulle skatter frem i lyset

Det Norske Misjonsselskaps (NMS) arkiv er et forskningsarkiv som er basert på organisasjonens originale materiale i inn og utland, og inneholder unike samlinger med informasjon om mennesker og levetilstand i de landene NMS har vært representert. Det verdifulle materialet trenger nå svært vedlikehold, om det ikke skal svinne bort for alltid.

TEKST: LINN KROGH HANSEN FOTO: NMS-ARKIV

Arkivet inneholder dokumenter av alle slag i organisasjonen; brev rapporter, styreprotokoller og konferansereferater. Bilder, film og lydbånd blir også regnet med som viktig dokumentasjon. Den største mengden dreier seg om hovedkontorets dokumenter som er tatt vare på i over 160 år, men det finnes også materiale fra arkivene i misjonslandene. Dette skyldes mangelen på lagringsplass for skjøre dokumenter i tropisk klima.

Mange bidragsytere

– Vi kan si det slik at arkivet startet med organisasjonen NMS allerede i 1842, forteller Nils Kristian Høimyr, som har vært leder for arkivet på Madagaskar siden 1977 og i Stavanger siden 1982.

– Sirlig skrevne dokumenter finnes helt fra starten. Brev-korrespondanse er så godt som komplett fra aller første stund. Ser man dessuten etter i forskrifter og oppfordringer går det stadig igjen at det er viktig å ha et arkiv. På misjonsmarkene blir misjonærene opp gjennom årene stadig henvist til gjel-

dende arkivbestemmelser. Takket være dette har det vært mulig ved jevne mellomrom å ordne arkivene samlet fra tid til annen.

– Innsamlere har i stor grad bestått av ansatte som har sett sitt ansvar i det å ta vare på brev, bilder, bøker og blad. Men det har også vært noen som har samlet stoff privat, og så overlevert dette til arkivet. Det kan være alt fra dagbøker til større brevsamlinger og flotte fotoalbum. Arkivet opererer derfor med begrepet arkivskaper som blir brukt om alle som bidrar med noe, sier Høimyr.

Høimyr forteller at han i kraft av sitt embete har reist over store deler av Norge og samlet inn fra privatpersoner og kretser. Et par turer utenlands har også medført nytt materiale til arkivet.

– Det er først og fremst de etablerte kontorer i Norge og på misjonsmarkene som har bidratt med å fylle arkivene. Det er likevel ikke helt ubetydelige dimensjoner på det som enkelte har klart å samle på i privat sammenheng for så å overlevere det til arkivet. Disse siste

er ofte de samlingene som det blir lagt mest merke til og som forskere er mest interessert i, forteller Høimyr.

Viktige enkeltpersoner

Reinert Larsen Aas som var misjonær i Morondava på Vest Madagaskar har etterlatt en utrolig mengde innkomne brev. I tillegg har han på kveldstid produsert kopibøker av alt skriftelig som han foretok seg. Lars Dahle har etterlatt en rekke manus over ulike temaer.

Emil Birkeli var en solid vitenskapsmann, og mye observasjonsmateriale fra gassisk samfunnsliv finnes. Lars Vig som var en fremragende vitenskapsmann har etterlatt helt unikt materiale om gassisk folkereligion. Noe av dette er først nå nylig brakt for dagen, etter at en pappeske med dokumenter fra ca 1890 ble funnet på et loft i Valevåg for et par år siden.

Stor interesse

– NMS egne historieskriverne var alle ivrige brukere av arkivene slik de forelå. Etter hvert meldte det seg andre forskere som ønsket å bruke arkivet i



Madagaskars president Marc Ravalomanana besøker NMS Arkiv. Arkivleder Nils Kristian Høimyr viser noen av de gamle dokumentene som angår Madagaskar til presidenten og hans følge.

sin forskning. Vi kan derfor si at arkivet kom i stand for å hjelpe og fremme forskningen for de som hadde bruk for denne type informasjon. I senere tid har det gått opp for både profane historieforskere og andre forskere at misjonsarkivene generelt er av uvurderlig betydning for forståelsen av samfunnsutviklingen i de ulike land der misjonen har satt sine spor. Et norskspråklig arkiv er dessuten ekstra interessant ettersom så få hittil har kunnet gjøre seg nytte av materialet.

Todelt arbeid

NMS Arkiv var lenge todelt: et Dokumentarkiv og et Bildearkiv. Disse ble slått sammen for snart 20 år siden og det har vært til fordel for alle parter. Det har likevel satt store krav til de som skulle håndtere alt under ett. Eget fotolaboratorium ble bygget for å løse de fototekniske oppgavene vi ble stilt overfor.

– Vi har hatt for lite bemanning i forhold til de store arkivmengder som skal

klargjøres for publikum. Henvendelser av alle mulige slag krever og mye tid. Store spesialprosjekter krever også sitt selv om vi der tildels baserer oss på innleid arbeidskraft. Begge ansatte har en rekke kurs bak oss i både dokumentbehandling og bildebehandling.

Arbeidet med den nåværende ordningen av NMS arkivene startet omkring 1980. En stadig ordning med katalogisering har etter hvert blitt lagt inn på data ved hjelp av programmet ASTA, som brukes av de fleste arkiv i Norge.

Tilgang for alle

Arkivene er åpne for alle, men folk som skal bruke arkivet over lengre tid og til større oppgaver skal vanligvis fremlegge et dokument som bekrefter hvilket oppdrag de er ute for eller hvilken type avhandling de holder på med.

– Vi prøver derfor å tilrettelegge materialet for brukere i form av slitesterke kopier og ved overføring av bilder til digitale medier. Originalene vil vi alltid ha i bakhånd om det skulle bli nød-

vendig å granske dem på nytt, sier Høimyr.

Han håper nå på økt bemanning for å raskere få behandlet og tilrettelagt de store mengdene med arkivmateriale som ligger og venter.

– Vi har tusenvis av bilder som ikke er tatt hånd om på skikkelig vis. Det er derfor på høy tid å tilrettelegge for kopiering til nye og effektive medier, før det blir for sent og filmarkiv og lydarkiv blir uanvendelig. Tidsmessig utstyr for behandling av arkivmateriale på alle plan er også en forutsetning for at arkivet til enhver tid skal kunne yte den service som brukere av et moderne arkiv forventer i dag.

– Det vil i løpet av overskuelig fremtid kun bli lagt ut referansekataloger og et og annet bilde på internett. For å få del i innholdet i arkivene må brukeren selv fortsatt møte opp eller forsøke å skaffe tilveie kopier av ønsket materiale, avslutter Nils Olav Høimyr.

Korrupsjon og kontroll - fru Blom

-Dere kan jo forulykke rundt neste sving fordi bilen ikke er i orden; dette kan være livsfarlig! Gendarmen så på oss med ild i blikket mens han nærmest hyttet mot oss med en papirbunke. Gassiske bilpapirer utgjør et lite bibliotek – hvorav det meste står i konstant fare for å gå ut på dato. For eksempel heftet for den tekniske kontrollen.



"Reparere– mye viktigere enn kontrollere"

TEKST OG FOTO: ROLF EKENES

–Dere har overhodet ikke lov å kjøre videre uten ny teknisk kontroll, sa den uniformerte med morske ord og plantet en skitten pekefinger på det utdaterte papiret. Vi kunne så vidt se ansiktet hans i nattermørket. Han smilte ikke.

Min kollega Rivo og jeg hadde vært på veien fra Antsirabe til Vohipeno det meste av dagen. Nå var det kveld; vi passerte Manakara og øynet slutten på en lang og slitsom kjøredag. Tre kvarter igjen og vi var framme. Klokka var snart åtte og det var stup mørkt.

Rett rundt en sving lyser billysene opp fire-fem uniformerte skikkelser et stykke borte. Politikontroll. De vifter med lykter og et skilt; endelig får de en å stoppe, veien er nesten død etter mørkets frambrudd.

Rivo svinger til siden og regner med 'same procedure as last time', det vil si en liten passiar, hvem-er-dere og hvor-fra-og-hvor-hen og hva-er-all-denne-bagasjen, har-du-forresten-en-kule-penn-til-overs? og deretter god tur og kjør pent. Hvor mange ganger tidligere denne dagen var vi stoppet? Minst fire-fem. Og omtrent samme lekse hver gang, ingen hadde så mye som gløttet i

papirene. Rivo rullet ned vinduet. –Sa-lama, sa han og smilte.

Gendarmen hilste til lua og ba straks om alle bilpapirene samt sertifikat; spurte ikke en stavelse. Rivo fisket bestillingen ut av hanskerommet og rakte ham hele den frynsete bunken. Vi fortsatte praten halvhøyt der vi slapp; hvordan gikk det nå med denne evangelisten i Mananjary?

Vi ble avbrutt av politimannen. –Hva er dette? Den tekniske kontrollen er jo ikke fornyet? Den gikk ut for over en måned siden! Han så på Rivo og meg med en røst og mine som om han hadde avslørt oss midt i våpensmugling eller frakt av ren heroin.

Enormt ulovlig

Vi – og aller minst bilens disponent Rivo – hadde lite å si til vårt forsvar. Slikt skjer iblant; det er diverse papirer som skal følge bilen, og like mange datoer som kappes om å utgå. Rivo slo ut med hendene; beklager, jeg var sikker på at dette var i orden, sa han. Og utløste dermed en ilsk enetale fra den uniformerte – som nå hadde fått kompani av etpar av kollegene – om hvor ubeskrivelig farlig det var å glemme den tekniske kontrollen. Bilen kunne være

en rullende dødsfelle og hva om noe skjedde? Det var bare en grundig teknisk kontroll hvert bidige år som kunne forhindre de store ulykker. Om ikke vi var både pastorer og misjonærer – og så uansvarlige!?

Oppriktig talt, tenkte vi og var rede til noen svar - men fikk nåde og visdom til å si svært lite, medgi forferdeligheten og håpe på en mild dom, vi var dødstrøtte. –Ja, sa sjefsgendarmen, å kjøre uten 'visite technique' var enormt ulovlig. Bilen skal bare parkeres på stedet etter en slik avsløring.

Det er da Rivo legger ansiktet i sørgelige folder og sier: -Men er det ikke mulig å ordne dette på noe vis her og nå? Det er jo seint, vi skal helt til Vohipeno og.... Han ser på lovens mann og håper på ekte gassisk storsinn.

Men det han oppnår er det stikk motsatte – storsinne. Gendarmen sperrer opp øynene etter Rivos forsiktige henstilling. For det lød i mannens ører bare som én ting: 'Hvor mye skal du ha for å la oss kjøre videre?' At Rivo overhodet ikke var i nærheten av en slik tanke, streifet nok ikke gendarmen. For det hadde jo vært den enkle løsningen på de fleste problemer gjennom en årreke: en seddel lagt pent inn i bilvrakets



-"Nylig godkjent på 'visite technique'?"

vognkort før det ble overrakt veipolitiet for kontroll; det stanset alle spørsmål og åpnet alle sperrer. Men nå? Den gang ei.

- Det er overhodet ikke tale om noen slags ordning på den måten! nesten tordnet han, og var sikkert bekmørk i ansiktet i den sorte natten. Og forkynnte at korrupsjon – ja for det var akkurat hva det var; korrupsjon og betaling og fiksing, det var det nå helt slutt på. Det var tidligere at man drev med sånt her i landet, før det nye styret, det skulle vi bare ha klart for oss. Og gendarmeriet, de var overhodet ikke korrupte, de var ærligheten selv. Han skummet. Vi satt tause til skredet var ferdig. Dette var jo egentlig fantastisk å høre på.

Det ble en hel jobb å få virkeligheten på plass igjen, men det greide Rivo. Han forsikret at tanken på betaling var fullstendig borte; det var jo da også sannheten. Og at vi var villige til hva som helst gendarmene befalte; de gjorde bare jobben sin. Samtidig som vi altså forsiktig ytret at vi håpet å slippe å gå til Vohipeno. Da trengte vi resten av natta. Og ellers overlot vi vår skjebne helt og fullt i lovens hender.

Politimannen så på oss, ansiktet hadde – om ikke skiftet farge, så i hvert

fall blitt mildere i trekkene. Og etter litt konferanse med kollegene forkynte han at joda, de var villige til å la nåde gå for rett – denne gangen. De var da ikke umennesker heller. Så vi skulle få kjøre videre; sakte og pent så den teknisk sett kalkede graven vi kjørte kunne komme seg trygt fram.

Bot og bedring

Vi kunne tillatt oss å bli blodig fornærmet, Toyotaen var i høyden fem-seks år og med et ungdommelig utseende. Men klokkelig nøyde vi oss med å takke inderlig – mens vi ga fra oss omtrent alt av papirer og sertifikater; de ville gendarmene beholde. Og i morgen tidlig måtte bil og sjåfør møte grytidlig på Manakara politistasjon for betaling av en saftig bot – for deretter å ta den påtrengende nødvendige tekniske kontroll hos bilvesenet.

Lettet reiste vi videre. Boten var selvsagt sur. Men vi slapp å sove under åpen himmel. Eller i arresten i Manakara. Men ellers gledet vi oss stort over de klare anti-korrupte holdningene. Madagaskars nye myndigheter ser ut til å nå fram med sitt sterke anti-korrupsjonsprogram. Det er i nattemørket langs veiene det skal stå sin prøve. Det

hadde det gjort – i vårt tilfelle.

Resten av historien er enkel: Rivo returnerer nesten før dagslys – og må vente i timesvis før den aktuelle gendarm dukker opp. Boten blir betalt – og han kjører over til biltilsynet. Der ser de sovning på ham, slår ned noen langsomme slag på en skrivemaskin, stempler det tekniske papir med fire stempler og påfører de nødvendige tegn. –Vær så god, 25000 francs, så kan du kjøre, sier konttoristen.

–Flott, sier Rivo og betaler; - her er nøkkelen. Mannen bak skrivemaskinen ser spørrende på ham. –Nøkkelen? Hva skal jeg med den? –Til kontrollen, sier Rivo, - du skal vel starte bilen? Dessuten er den låst.

Mannen reiser seg halvveis opp og ser ut gjennom det støvete vinduet på bilen som står parkert i gata utenfor. Han myser litt, skyver brillene på plass.

-Kontroll? Neida, ha ha, kontrollere den der? Nei, den er da vel ikke mange årene, seks åtte? Eller ti? Næheida, nei nei, det skal vi ikke, bare kjør i vei, her er papirene. He he, kontroll, nei hm, han satte seg ned igjen og var begravd i neste sak før Rivo fikk sagt et ord om dødsdommen fra i går kveld.

Han droppet det like godt.

Korrupsjon på Madagaskar

Korrupsjon er et hinder for utvikling på Madagaskar som i mange andre land. Et viktig forvaltningsmål for Norges samarbeid med Madagaskar er derfor å bidra i arbeidet for bedret styresett og mot korrupsjon. Fortsatt samarbeid mellom de to landene vil nok på sikt avhenge av utviklingen når det gjelder korrupsjon på Madagaskar.

TEKST: JAN ERIK FURUNES

Hva har skjedd med dette problemet det siste året?

Madagaskar kom i fjor med for første gang på Transparency Internationals korrupsjonsindeks (Corruption Perceptions Index), og et bedre svar på spørsmålet er det vanskelig å få. Transparency Internationals årlige korrupsjonsindeks er internasjonalt anerkjent som en nyttig informasjon om hvor mye korrupsjon det er i et land sammenlignet med andre land, og hvordan korrupsjonen i et land endrer seg over et eller helst flere år.

Oversikten som kommer i oktober-november hvert år blir derfor kommentert i større nyhetsmedia, selv om det ligger i sakens natur at det er vanskelig å måle korrupsjon helt "objektivt": Tallene baserer seg på en rekkesystematiske spørreundersøkelser rettet mot forskjellige yrkesgrupper som blir berørt av korrupsjon. Svarene blir omarbeidet til et tall mellom 1 og 10, der 1 er mest korrupt og 10

minst. En oversikt over 145 land viser at Finland er verdens minst korrupte land med 9,7 poeng, mens Nigeria, Bangladesh og Haiti er mest korrupte med 1,6 - 1,5 poeng. **Norge** er verdens 8. minst korrupte land med 8,9 poeng, men er mest korrupt i Norden...

Madagaskar ligger på 82. plass med 3,0 poeng i år, med en usikkerhet mellom 1,8 og 4,4 poeng. Dette er omtrent som i 2003, slik at det kan ikke påvises noen bedring så langt. Nivået er omtrent som for de fleste andre afrikanske land, som Eritrea, Mali og Malawi, men ligger langt under Botswana med 6,0 poeng og er under Mauritius og Namibia med 4,1 poeng.

Se også:

http://www.transparency.org/pressreleases_archve/2004/2004.10.20.cpi.en.html

Kidnapping av karana

I dårlige tider går det ofte ut over den indo-pakistanske minoriteten i Madagaskar. I følge L'Express har man den siste tiden hatt flere tilfeller av kidnapping og pengeutpressing av "karana". Også babyer og barn har blitt kidnappet. I følge vitner er kidnapperne bevæpnet og opererer i mindre grupper. Kommunikasjon med kid-

napperne foregår som regel gjennom mobiltelefon. En del karana er franske statsborgere. Disse klager over manglende oppfølging fra franske autoriteter. De sier de føler seg provosert av dette, og føler seg som annenrangs franske borgere.

Årsmøte for landsforeningen i månedskiftet mars-april

Hovedstyret i Vennskapsforeningen Norge – Madagaskar har bestemt at årsmøtet for 2005 skal arrangeres i Stavanger i månedsskiftet mars – april. Ifølge vedtektene skal Årsmøtet være annonsert to måneder i forveien slik at medlemmene kan sende inn eventuelle saker til behandling. Derfor varsles det allerede nå.

Saker på årsmøtet:

- Årsrapport
- Revidert regnskap
- Aktivitetsplan og budsjett for 2005
- Eventuelle endringer av gjeldende vedtekter
- Kunngjøring av resultat av valg på nye hovedstyremedlemmer
- Valg av revisor og valgkomite
- Medlemskontingent
- Ny logo for Vennskapsforeningen

Styret ønsker å sende ut innkalling med sakspapirer og stemmeseddel i slutten av februar, slik at alle medlemmer, også de som bor andre steder i landet, kan være med på valg av styremedlemmer.

Verdensbanken presser på for titan utvinning

I over 20 år har det vært diskutert hvorvidt utvinning av titan bør utbygges i stor skala nær Taolagnaro. Miljøvernere har lenge protestert mot utbyggingen. Nå er det verdensbanken ved James Bond (!!) som prøver å "pushe" på for en rask avgjørelse i saken. Næringsutvikling ser ut til å være viktigere enn naturvern. Ikke noe nytt fra verdensbanken.

Minneord om Razafimandimy

TEKST: OLA FOSS

Nylig avgåtte rektor ved Tombontsoa landbruksskole i Antsirabe døde tirsdag 14. september. Han ble knapt 67 år gammel. Tombontsoa landbruksskole var et av de første utviklingsprosjektene som ble startet i kirkens/misjonens regi i 1963/65. Det var folk i Den Gassiske Lutherske kirke som tok initiativet til å få i gang skolen, mens Det norske Misjonsselskap stilte fagfolk til disposisjon for oppstarten og driften de første åra. For at gasserne så fort som mulig kunne overta ledelsen av skoleprosjektet, ble en ungdom utvalgt til å få sin landbruksutdannelse i Norge. At valget falt på Razafimandimby, har siden vist seg å være meget vellykket. Han kom til Norge i 1965, samme år som skolen startet opp etter byggeperioden. Han gikk først 2 år på Tomb Jordbruksskole, siden ved Norges Landbrukshøgskole på Ås og etterpå et praksis år på et gardsbruk i Østfold. Han var da gift, og kona med tre barn kom til Norge i 1966. I løpet av de åra de var i Norge økte familien med ytterligere to barn.

Dimby, som han til daglig ble kalt, ble i 1974 tilsatt som rektor ved skolen, og denne stillinga hadde han helt til han gikk av med pensjon i 2003. Fra han begynte sin landbruksutdannelse til han sluttet som rektor ble det altså 37 – 38 harde arbeidsår i kirkens og Madagaskars utviklingsarbeid i den viktigste næringsgren i landet, nemlig i landbruket. Samtidig fikk han også stå i spissen for et kristent ungdomsarbeid blant de over 2000 unge gassere som fikk sin fagutdannelse ved landbruksskolen i løpet av de 27 årene han var rektor der.

Skolen har i de årene Dimby var rektor hatt en rivende utvikling. Til å begynne med var det bare mannlige elever ved skolen. I 1985 fikk de bygd eget jenteinternat og har siden også hatt elever av begge kjønn. Det har vært en fryd å komme tilbake til skolen og sett denne utviklinga. Skolen har vært et utstillingsvindu både for de som har arbeidet der, for kirken som eier skolen og for de offentlige myndigheter som helt fra første stund har vært meget interessert arbeidet der og støttet det på flere måter. Utallige er de besøk fra inn- og utland som har vært innom skolen.

Resultatet av arbeidet på skolen er også at det er startet to nye landbruksskoler, en på Øst-Madagaskar og en på Vest-Madagaskar og at det i kirkens regi drives lokalt arbeid for å fremme jord- og husdyrbruk. Sjøl om Dimby har vært den drivende kraft i arbeidet, har han også hatt mange dyktige medarbeidere. Han har vært flink til å lede teamarbeidet og få det beste ut av felles innsats. Det viktigste resultat av arbeidet ved Tombontsoa er sannsynligvis utvikling innen landbruket som har skjedd som følge av arbeidet ved skolen. Dimby har som honnør for sin store innsats blir utnevnt til Kommandør av Den Gassiske Stats Nasjonalorden.

Når Dimby nå er borte, er det mange som sørger over tapet av en god venn og medarbeider. Størst er sorgen og savnet for hans kone Rasoanahary Ernestine og for de fem barna deres med familier. Vi lyser fred over Dimbys velsignede minne.

Bli medlem!



til VNM
v/ Jan Erik Furunes
Ytre Ringvei 38
7100 RISSA

Bli medlem i Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar

Her vil du bli oppdatert på det siste som skjer på Madagaskar, motta Madagaskar-forum, og ellers få tilbud om medlemskvelder og deltakelse i interessegrupper. Medlemskap koster kun 150 kroner pr. år som hovedmedlem, og 50 kroner for husstandsmedlem. Send inn denne adresselappen eller registrer deg på www.madagaskar.no. Giro vil bli tilsendt.

navn: _____ tlf: _____
adresse: _____ e-post: _____
postnummer: _____ navn på husstandsmedlem: _____
poststed: _____





Smånytt fra Vennskapsforeningen Norge Madagaskar

Lokalforeningen i Oslo

Det ble avholdt medlemsmøte lørdag 16. oktober etterfulgt av teaterbesøk på Det Norske Teater der medlemmene kunne se teaterstykket om Fartein Valen som Haugesund Teater har satt opp: "Masinandraina – Solens Øye". Fra teateret deltok komponisten Nils Henrik Asheim og to av de gassiske aktørene, Rajery som spilte valiha og Hanitra som sang. Samtidig ble det holdt årsmøte med nyvalg. Nye styremedlemmer i lokalforeningen i Oslo er Sverre Toflsby og Tsiky Øyen. Lokalforeningen i Oslo tar sikte på å arrangere medlemsmøter 18. februar og 22. april.

Lokalforeningen i Stavanger

Det ble gjennomført en lørdagskafe i Internasjonalt hus 6. november. Her ble det servert deilig gassisk mat med ris, kjøtt og lasary (salat med løk og tomat). Kunstneren Terje Munthe hadde en utstilling av store bilder fra Madagaskar. Neste år skal han ha en større utstilling, så dette var en forsmak på spennende bilder som kombinerer elektronikk og tegnekunst. Videre ble det vist lysbilder og film og vi kunne høre gassisk musikk som sikret den gode stemningen. Nesten 100 mennesker fant veien til de velduftende kjøttgrytene denne lørdags formiddagen. Lokalforeningen har gjenvalgt det sittende styret.

Lokalforening i Midt-Norge?

Det ble avholdt et Madagaskarmøte den 22. oktober hos sokneprest i Melhus, Bjørn Sverre Lie. Det ble servert god gassisk mat. Dessuten ble det gassisk sang og samtaler om hva møtet med gassisk kultur og folkeliv hadde gjort med de frammøtte. Siden det var så få medlemmer av VNM som deltok, ble spørsmålet om å etablere en lokalforening utsatt til neste møte som ble bestemt til 15. april på samme sted. Så da er muligheten til stede for å etablere en lokalforening i Trøndelag.

Husk hjemmesidene til foreningen!

Du finner dem på www.madagaskar.no. Her blir Øyvind Dahls månedlige nyhetssendinger oppdatert flere ganger i måneden. Der finnes også annet smånytt, bilder, dokumenter, alle bladene vi har utgitt og mange nyttige linker.

Den svenske vennskapsforeningen har etablert undergrupper

Vänskapsforeningen Sverige-Madagaskar har sin base i Göteborg. Der har de en Göteborgsförening. Nå er det også etablert en Stockholmskrets som arrangerer møter i hovedstadsregionen. Videre har de Riksförening som arrangerer felles møter. Foreningen gir ut et blad: "Lemuren". Du kan finne mer om foreningen på deres hjemmeside www.one.se/~v fsm/.

Hvem er styremedlemmer i vennskapsforeningen?

Hovedstyremedlemmene:

Øyvind Dahl (leder for hovedstyret), Jan Erik Furunes (kasserer, medlemsregister), Sidonie Hansen (nestleder, representant for Oslo-komiteen), Heri Ramampiaro (webmaster), Kai Arne Schie (sekretær), Ellen Veia Rosnes (styremedlem), Suzanne Razafimasy Olsen (1. varamedlem, leder for Stavanger-komiteen), Endre Haraldseide (2. varamedlem).

Lokalforeningen i Oslo:

Arnhild Fjose (leder), Ingelinn Gramstad (sekretær), Sidonie Hansen, Germain Rabearivelo, Sverre Toflsby (kasserer), Tsiky Øyen.

Lokalforeningen i Stavanger:

Suzanne Razafimasy Olsen (leder), Herindrainy Andrianjafimanantsoa, Miora Ranjeva, John Magnus Nygaard, Marianne Skjortnes (kasserer).

Øyvind Dahl

Tsingy-fjellet

– det tørrlagte korallrev

Tsiny de Bemaraha; fjellområdet mellom byene Morondava og Maintirano på Madagaskars vestkyst har fascinert befolkningen i området i mange hundre år. Her finnes fjellformasjoner som nærmest er utilgjengelige for mennesker. Samtidig byr det på godt beskyttede gjemmesteder både for planter, dyr og mennesker.

TEKST OG FOTO: JON ERIK BAKKE

Den enkleste måten å ankomme området er ved å leie et småfly fra Antananarivo, men den vanligste transportmåten er med bil (4x4). Utflukten kan gjøres som en full dagstur fra Morondava, og inkluderer også en spennende båttransport på enkel ferje ved Belo sur Tsiribihina, samt flere kilometer på dårlige og støvete veier. I regntiden er veien nordover fra Belo ufremkommelig. På kvelden ankommer man sørbredden av Manambolo-elva, der det anlegges en enkel teltplass.

Unesco-arv

Området fikk sitt første offisielle naturvern allerede i 1927. Men det var først etter at tidsskriftet National Geographic hadde en fantastisk fotoreportasje i februar 1987 at interessen for området blant forskere og turister våknet for alvor. Nå er dessuten Tsingy kommet med på Unescos prestisjetunge liste over verdens kultur- og naturarv, dvs. områder som regnes som en uvurderlig del av verdensarven. Kun noen få andre steder i verden kan vise til tilsvarende fjellformasjoner; ett av dem er på nord-Madagaskar. Opprinnelsen var lenge en gåte, men nå regner man med at området en gang var korallrev. Etter landheving og millioner av år med erosjon er det bare den harde kjernen av revene som er blitt stående igjen som dagens Tsingy.

Tsingy betyr nål på gassisk og betegner det karakteristiske ved fjellene; det

er formet som utallige smale og høye pigger som står tett i tett. Hver pigg kan være bare et par meter i diameter, men stikke flere titals meter opp. Noen steder står de så tett at det er umulig å trenge seg fram, andre steder tillater smale passasjer en inntrenger å komme fram. Men det kan være som en labyrint: Plutselig står man fast, og så gjelder det å huske alle veivalgene for å finne rett vei tilbake!

Eldgamle gravplasser

Det anbefales å begynne med en kano-tur oppover elva, inn i det som kalles Manambolo-kløften. Her er det stupbratte klipper av kalkstein, flere grotter man kan gå inn i, spennende vekster og ikke minst den gamle gravplassen for vazimba-folket. I en liten hylle oppe i elvesiden ligger lett synlige beinrester etter en folkegruppe som av enkelte forskere regnes som de første innvandrerne til Madagaskar, antakelig bantu-folk fra Afrika. I dag eksisterer de ikke lenger som egen gruppe, de siste kjente rester av deres språk er omtrent 100 år gamle. Men vazimba-gravplassene regnes fortsatt som hellige steder og valfartes av gassere som vil be om velsignelse for seg og sitt.

Like på nordsiden av Manambolo-elva ligger det som gjerne kalles lille-Tsingy med det karakteristiske piggete fjellet innenfor et relativt lite område. Stedt er godt tilrettelagt for turis-



Fjellformasjonene i Tsingyområdet er kjent for sine spisse topper.

ter, med merket sti gjennom fjellet. Det er også festet trinn og stiger, både for å kunne passere ufremkommelige steder og for å komme opp i høyden. Fra en plattform på toppen er det flott utsikt over det området, og er man heldig er det mulig å få se den utrydningstruede Madagaskar-fiskeørnen som hekker like ved. For den dyreinteresserte kan nevnes at det i området er registrert rundt 90 fuglearter, 11 lemurarter og 8 arter av krypdyr. Rundt lille-Tsingy lever for eksempel sifaka- og brunmaki-lemurene.

Lenger nord ligger store-Tsingy. Fjellformasjonene er som i lille-Tsingy, men dimensjonene er større og mer imponerende. Det er absolutt verd et besøk for den interesserte, men det krever en dag eller to ekstra, for veien dit er som regel ikke kjørbart med bil. Da er en fire-fem timers reise med oksekjerre eller en noe lenger fottur med ”apostlenes hester” eneste mulighet. Dessuten må all mat og drikke bæres med, eventuelt også telt og sovepose hvis man vil overnatte.

Returadresse: Øyvind Dahl, Gamleveien 45, 4018 Stavanger

